

มิติแห่งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ดินแดนสวรรค์ตะวันตก เพื่อเพิ่ม
ศักยภาพประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

Dimension of sustainable religious tourism in Buddhist way In the Western
Paradise to increase the potential of the ASEAN Community and special
economic zones

พระครูศรีสิทธิบัณฑิต (ถวิล กลุยานธมโม)*

Phrakrusisitthibandit

กิตติมาศ ศิริไชย**

Kittamas Sirichai

อรรถพล อิมวีไลวรรณ***

Attapon Imwilaiwan

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง มิติแห่งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ดินแดนสวรรค์ตะวันตก เพื่อเพิ่มศักยภาพประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ประเมินความเหมาะสมของพื้นที่และความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี) รองรับการเสริมสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลยุค Thailand 4.0 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ 3) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี) ดำเนินการวิจัยในรูปแบบการ

* คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Email: Thawin.som@mcu.ac.th

** กองกิจการวิทยาเขต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย E-mail: kittamas.sir@mcu.ac.th

*** ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: attapon@mcu.ac.th

วิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ในลักษณะของวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ในพื้นที่ศึกษา วัดทิพย์สุคนธาราม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการอธิบายค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำถามปลายเปิด ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักจำนวน 3 ด้านในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวฯ ได้แก่ ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล ด้านการให้บริการและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ตามลำดับ

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธ, ประชาคมอาเซียน, เขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

Research study on Dimension of Sustainable Buddhist Tourism in the western heavenly realm area To increase the potential of the ASEAN Community and the Special Economic Zones The objectives of this research were: 1) to study the situation of assessing the suitability of the area and the need for sustainable Buddhist tourism management in the western region (Kanchanaburi) to support the digital economy in the Thailand 4.0 era; 2) To develop a sustainable Buddhist tourism management model in the western region (Kanchanaburi) to meet the government's tourism policy and economic stimulus. And increase the tourism potential of the ASEAN Community and the Special Economic Zones; 3) to analyze the processes and results obtained from the development of a sustainable Buddhist tourism management model in the Western Region (Kanchanaburi). Research and Development (R&D) in the form of mixed methods research (Mixed Methods Research) in the study area Thipsukhontharam temple. Data were analyzed by explaining research findings for descriptive statistics such as percentage, mean and standard deviation. And open-ended questions by content analysis, the results of the research found that that there were 3 main components in the development of tourism management model, namely, attraction in tourism. Public relations and digital in terms of service provision and access to tourist attractions, respectively.

Keywords: Buddhist Tourism, ASEAN Community, Special Economic Zones

บทนำ

สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี สำหรับแผนการดำเนินงานด้านการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานกาญจนบุรี ในปี 2563 (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดกาญจนบุรี, 2563) ได้มีโครงการหลัก ประกอบด้วย 1. โครงการส่งเสริมการรับรู้พื้นที่เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการท่องเที่ยวส่งเสริมภาพลักษณ์ จุดเด่น จุดขายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้รับทราบข้อมูลท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ทำให้การเดินทางง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น 2. โครงการ Kanchanaburi challenge เพื่อเพิ่มความบ่อยครั้งของการเดินทางท่องเที่ยวและกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มขึ้นชอปกีฬา ด้วยการนำเสนอกิจกรรมที่ผสมผสานการท่องเที่ยวกับกีฬานำมาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเรื่องราวที่มีเอกลักษณ์ของพื้นที่ โดยจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงกีฬา อาทิ MUKA Bike Run For Fund 2019, Night Run in the city at Kanchanaburi 3.โครงการเมืองกาญจน์แดนสวรรค์วันธรรมดา ส่งเสริมการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวในช่วงวันธรรมดา โดยร่วมจัดกิจกรรมท่องเที่ยววันธรรมดากิจกรรมส่งเสริมการขาย Road show Business Matching และเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการขายต่าง ๆ อาทิ งานไทยเที่ยวไทย งานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย 4.โครงการประสานความร่วมมือเครือข่ายทางการตลาด ด้วยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมเทศกาลงานประเพณีในพื้นที่ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกคณะต่าง ๆ ที่เข้ามาในพื้นที่ 5.โครงการครึ่งหนึ่งวานนั้น..กาญจนบุรี เพื่อเพิ่มจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยว โดยนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำตามโครงการ Flagship ของภูมิภาคภาคกลางที่จะนำเสนอขาย วิถีแห่งสายน้ำ 7 ลุ่มน้ำ หนึ่งในนั้นคือ แม่น้ำแม่กลอง โดยเล่าเรื่องผ่านสายน้ำจากอดีตจนถึงปัจจุบันเชื่อมโยงชุมชนเก่าเล่าเรื่องของกินต่าง ๆ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกาญจนบุรี เน้นย้ำการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อเป็นรูปธรรมในทุกมิติ เน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพ ควบคู่ไปกับการเดินทางนำเสนอสินค้าและบริการที่สามารถเชิดชูเอกลักษณ์วิถีไทยที่ทรงเสน่ห์ รวมทั้งยังมีการนำเสนอเส้นทางเชื่อมโยงเมืองหลักและเมืองรองอีกด้วย

การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง (Self-determination) ทั้งยังเป็นการทำให้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมนำมาสู่มูลค่าในเชิงเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์ (Creative Economy) รั้งสรรค์ธรรมชาติ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมชุมชน ทำให้เกิด “การเรียนรู้ ความอิมบิวนู รู้แจ้งเห็นธรรม” อันนำมาซึ่งความอยู่เย็นเป็นสุข ไม่เน้นการยึดวัตถุเป็นตัวตั้งเพียงประการเดียว แต่ยึดหลักธรรมนำความพอเพียง จึงเป็นการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่และเชื่อมโยงเส้นทางธรรมเพื่อการทำบุญไหว้พระ โดยแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ในจังหวัดกาญจนบุรี คือ วัดทิพย์สุคนธาราม เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีชื่อเสียง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ตั้งอยู่ใน อ.ห้วยกระเจา จ.กาญจนบุรี บนเนื้อที่กว่า 300 ไร่ ซึ่งวัดนี้มีสิ่งที่น่าสนใจคือ "พระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถ คันธาราฐอนุสรณ์" จัดสร้างเนื่องในโอกาสมหามงคลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เฉลิมพระชนม พรรษา 84 พรรษาและในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา ปี 2555 โดยมีความหมาย 3 ประการ คือ เป็นที่พึ่งของประชาชน เป็นที่พึ่งของ 3 โลก โดยสร้างตามแบบพระพุทธรูปองค์ที่อยู่บนเทือกเขาบาบียันอายุกว่า 2,000 ปี ที่ถูกพายุพัดทำลายไปให้กลับ

ปรากฏให้เห็นอีกครั้งในประเทศไทยให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขและเพื่อแสดงถึงความมั่นคงของพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และเป็นต้นแบบในการพัฒนาการศึกษาทางด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม มีศักยภาพและความพร้อม มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น และสืบเนื่องจากรัฐบาลได้ทำโครงการ “ชิมช้อปใช้” แจกเงิน 1,000 บาท ให้ประชาชน โดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก จากความร่วมมือของกระทรวงการคลัง กรมบัญชีกลาง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และธนาคารกรุงไทย จุดประสงค์หลักของรัฐบาลในการกระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจไทย จึงได้ประกาศใช้นโยบายเพื่อหวังจะใช้มาตรการนี้มาช่วยผลักดันให้ GDP ไทยขยายตัวได้ 3% โดยรัฐบาลต้องการที่จะให้เกิดการใช้จ่ายใช้สอยของผู้รับสิทธิ 10 ล้านคนในเฟสแรก และอีก 3 ล้านคนในเฟสที่ 2 หลังจากได้รับวงเงิน 1,000 บาทไปแล้ว โดยเฉพาะการออกไปท่องเที่ยวใช้สอยในจังหวัดอื่น เพื่อช่วยกระตุ้นกำลังซื้อที่ซบเซาให้กลับมาคึกคัก และรัฐบาลคาดหวังว่าผู้ที่ได้รับเงินไปแล้วน่าจะมีการใช้จ่ายใช้สอยมากกว่า 1,000 บาท ที่ได้รับไป นอกจากนี้หลังจากเปิดใช้สิทธิในแอปพลิเคชัน หรือที่เรียกว่าแอปฯ “เป่าตัง” ไปแล้ว รัฐบาลจะให้ต่อที่สองคือสามารถขอรับเงินคืนได้สูงสุดถึง 15-20% ด้วยหวังจะกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายใช้สอยในระบบเศรษฐกิจ และเพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อย ร้านค้าชุมชน วิสาหกิจชุมชน ได้รับประโยชน์ด้วย จากการวิเคราะห์ข้อดี ประการแรก การกระตุ้นการใช้จ่ายจากการที่รัฐบาลอัดฉีดเงินเข้าไปในเศรษฐกิจหลักหมื่นกว่าล้านบาทเพื่อเพิ่มจำนวนเม็ดเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ ย่อมจะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ GDP ของไทยกระเตื้องขึ้น ประการที่สอง ช่วยด้านการเก็บภาษีและดึงให้มีร้านค้าจดทะเบียนอย่างถูกต้องเข้ามาในระบบมากขึ้น นโยบายนี้มีส่วนให้ร้านค้าเข้ามาลงทะเบียนและแจ้งการเสียภาษีตามยอดที่จะขายได้จริง ประการที่สาม การมุ่งสู่สังคมไร้เงินสด มาตรการภายใต้นโยบายนี้จะช่วยเสริมสร้างสังคมไร้เงินสดในยุคดิจิทัลให้เกิดขึ้นในประเทศไทย ประการที่สี่ ช่วยสร้างฐานข้อมูล Big Data และสร้างแพลตฟอร์มระดับประเทศ จากการที่รัฐบาลจะได้รับฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของผู้ใช้สิทธิมากถึง 13 ล้านคน หรือราว 1 ส่วน 5 ของประชากรไทย ซึ่งจะเป็นแพลตฟอร์มระดับประเทศขนาดมหึมา หากนำไปใช้ทำ Data Analytics จะทำให้รัฐสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและต่อยอดใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้อีกมาก

จากเหตุผลดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลด้านการท่องเที่ยว และการกระตุ้นเศรษฐกิจ จึงจัดทำโครงการวิจัยเรื่อง มิติแห่งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ดินแดนสุวรรณคีตวันตก เพื่อเพิ่มศักยภาพประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ เพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาล และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียนให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ประเมินความเหมาะสมของพื้นที่และความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ (กาญจนบุรี) รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลยุค Thailand 4.0

2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

3) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี)

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของภาคตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) พื้นที่ศึกษา วัดทิพย์สุคนธารามเพื่อให้เห็นสภาพการณ์ ความเหมาะสมของพื้นที่ ความต้องการ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก และศึกษานำร่อง (Pilot Study) ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาเบื้องต้น เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้และช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินการวิจัยและประเด็นสำคัญ ตามที่ต้องการวิจัย โดยแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีที่คณะผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ วัดทิพย์สุคนธาราม ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นพื้นที่ในการทดลองรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ในลักษณะของวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพ และเป็นการวิจัยร่วมสาขา (Trans-Disciplinary) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 12 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจงและผู้วิจัยนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรายงานผลการวิจัยตามที่ได้กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการใช้อธิบายผลการวิจัยหา ค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำถามปลายเปิด ด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการณ์ประเมินความเหมาะสมของพื้นที่และความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี) รองรับการเสริมสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลยุค Thailand 4.0

จากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการณ์ประเมินความเหมาะสมของพื้นที่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) การเลือกพื้นที่ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงต้องทำการคัดเลือกพื้นที่เพื่อเป็นสนามในการศึกษาหรือทดลอง ได้กำหนดพื้นที่ คือ วัดทิพย์สุคนธาราม อำเภอห้วยกระเจา เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดกาญจนบุรี และมีจุดเด่น เหมาะสมต่อการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และภาคตะวันตก

2) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาแหล่งใหม่วัดทิพย์สุคนธาราม วัดทิพย์สุคนธาราม

วัดทิพย์สุคนธารามและพระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคณาจารย์ธรรมเป็นเนืองนิตย์อันยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะชาวบ้านโป่งสวรรค์ ตำบลดอนแสลบ เป็นวัดที่เกิดจากความศรัทธาของคนในพื้นที่มีพระเถระผู้ใหญ่ให้ความอุปถัมภ์และยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นอกเหนือจากเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมแสวงบุญของชาวพุทธ แล้วยังเป็นความร่วมมือร่วมใจของคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนในการพลิกฟื้นผืนดินที่แห้งแล้งให้กลับมาเขียวข่มด้วยพรรณไม้มงคลในพุทธประวัติและพรรณไม้มงคลที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคอุปโภค เป็นประจักษ์พยานถึงความศรัทธาอันยิ่งใหญ่ของชาวพุทธที่มีต่อพระพุทธองค์และหลักธรรมคำสอน วัดทิพย์สุคนธารามได้ประกาศจัดตั้งขึ้นตามประกาศสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 2007 โดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (นิยม ฐานิสฺสโร มหาเถร ป.ธ.9) เจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม อดีตกรรมการมหาเถรสมาคมและเจ้าคณะใหญ่หนกลาง ได้รับเป็นธุระในการจัดสร้างวัดตามที่คุณฉันททิพย์ กลิ่นโสภณ และครอบครัวผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีจิตศรัทธาถวายที่ดินบริเวณบ้านโป่งสวรรค์ ตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี บนทางหลวงแผ่นดิน สายอุทอง-บ่อพลอย (สาย 3342) มีเนื้อที่ 329 ไร่ พร้อมด้วยทุนทรัพย์เมื่อ ค.ศ. 2004 เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ได้ตั้งนามวัดว่า วัดทิพย์สุคนธาราม ปฐมบทของการสร้างพระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคณาจารย์ธรรม เกิดขึ้นจากความเลื่อมใสในพระบวรพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (นิยม ฐานิสฺสโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม อันนำมาซึ่งพระราชศรัทธาของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทรงช่วยสานต่อ จึงทรงรับโครงการจัดสร้างพระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคณาจารย์ธรรม ไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ นอกจากเป็นเครื่องหมายแห่งการสืบสานทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นโครงการหล่อพระพุทธรูปสำริดขนาดใหญ่อันเป็นศูนย์รวมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธศาสนิกชนชาวไทยอย่างยิ่งอีกด้วย

จุดเด่นของที่นี่คือ มีพระพุทธรูปยืนองค์ใหญ่ พระนามว่าพระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคณาจารย์ธรรม ในพระบรมราชินูปถัมภ์ โดยพระพุทธรูปปางคณาจารย์หรือปางขอฝน มีพุทธลักษณะพระ

อิริยาบถยืนตรง ทรงผ้าวัสสิกสาฎก พระหัตถ์ขวายกขึ้นเสมอพระอุระหรืออก พระหัตถ์ซ้ายหงายรองรับน้ำฝน ซึ่งจะจัดสร้างและประดิษฐานที่วัดทิพย์สุคนธาราม ต.ดอนแสลบ อ.ห้วยกระเจา จ.กาญจนบุรี ตามเจตนารมณ์ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (นิยม ฐานิสสรมหาเถร ป.ธ.9) อดีตเจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม ที่มรณภาพไปแล้ว

2. ศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

2.1 การวิเคราะห์ SWOT Analysis การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) รองรับการเสริมสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลยุค Thailand 4.0

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ SWOT Analysis การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) รองรับการเสริมสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลยุค Thailand 4.0 ดังนี้

จุดแข็ง

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีความสำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น มีพระพุทธรูปเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราษฎร์ พระปางขอฝนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย
2. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทำบุญไหว้พระ นิทรรศการ และสวนป่าพุทธอุทยาน
3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล
4. เดินทางสะดวก การคมนาคมขนส่งที่สะดวก
5. มีเส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบตอบสนองต่อการท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
6. การบริการทุกรูปแบบครบวงจร
7. เป็นศูนย์กลางทางศาสนาของอำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคตะวันตก
8. เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้ชุมชนโดยรอบ
9. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ในพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี) และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ
10. เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา รองรับการเสริมสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลยุค Thailand 4.0

จุดอ่อน

1. การโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ต้องมีการพัฒนา
2. ด้วยสถานการณ์โรคติดต่อร้ายแรงทำให้ประชาชนงดท่องเที่ยว จึงส่งผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยว

โดยตรง

โอกาส

1. การพัฒนาวัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่สำคัญของภาคตะวันตก
2. การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
3. พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาที่มีความสำคัญ
4. ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผ่านระบบเครือข่าย Social Network
5. พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ห้ามพลาด Unseen Kanchanaburi

อุปสรรค

1. ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
2. ขาดความร่วมมืออย่างจริงจังกับทุกภาคส่วน
3. การขาดความเชื่อมโยงทั้งในกลุ่มภาคการท่องเที่ยวของจังหวัด และภาคเอกชน
4. นักท่องเที่ยวไม่กลับมาเที่ยวซ้ำอีก
5. ขาดความรู้ความเข้าใจด้านเศรษฐกิจดิจิทัลในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อรองรับการเสริมสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลยุค Thailand 4.0

1.2 การวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว โดยนักวิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจากข้อมูลหอการค้าจังหวัดกาญจนบุรี ในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2563 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเฉลี่ย 600,000 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.42) และเพศชาย (ร้อยละ 39.58) มีอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 21 – 30 ปี (ร้อยละ 34.38) รองลงมาเป็นช่วงอายุ 31 – 50 ปี (ร้อยละ 33.07) และต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 15.63) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 45.00) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 21.35) และค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 20.83) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์การศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 48.44) และมีธยมศึกษา (ร้อยละ 24.22) ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วงน้อยกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 28.13) และมากกว่า 25,000 บาท (ร้อยละ 23.95) ตามลำดับ

1.3 การวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี)

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ พบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา วัดอุปประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาทำบุญ/ไหว้พระ (ร้อยละ 41.93) พักผ่อน (ร้อยละ 22.40) และชมนิทรรศการแหล่งเรียนรู้ (ร้อยละ

21.61) จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาครั้งแรก (ร้อยละ 59.89) และเดินทางมา 2 – 3 ครั้ง (ร้อยละ 30.73) ตามลำดับ ส่วนในด้านของค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว น้อยกว่า 400 บาท (ร้อยละ 43.75) ตามด้วย ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว 401 – 600 บาท (ร้อยละ 35.68) และ ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว 601 – 800 บาท (ร้อยละ 10.94) และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 1 – 2 ชั่วโมง (ร้อยละ 53.39) ตามด้วย 3 – 4 ชั่วโมง (ร้อยละ 39.58) และ 5 ชั่วโมงขึ้นไป (ร้อยละ 7.03) ตามลำดับ ด้านการทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนมากทราบข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 75.26) และเพื่อน ญาติ (ร้อยละ 12.76) ตามลำดับ

1.4 การวิเคราะห์ระดับความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี)

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา จำแนกศึกษาประเด็นจาก 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว 2) ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล 3) ด้านการให้บริการ

ผลการวิจัยพบว่าระดับความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยระดับความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.28 เมื่อพิจารณา ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.17 และในด้านการให้บริการและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่าอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.39 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.23 ตามลำดับ

1.5 การวิเคราะห์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี)

ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนา วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในเส้นทางอำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากมีความหลากหลายทั้ง ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบทางศิลปะและความมีเอกลักษณ์รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ นักท่องเที่ยวมุ่งเน้นมาท่องเที่ยวในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ประกอบกิจกรรมทางศาสนา พักผ่อน ชมนิทรรศการที่บอกเล่า หัวใจของพระพุทธศาสนา วิถีชีวิต และประเพณีที่งดงาม

การศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ จากข้อมูล ที่ได้ศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ดังนี้

1. ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว
2. ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล
3. ด้านการให้บริการและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา วิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) จากข้อมูลพื้นฐานการวิเคราะห์ SWOT Analysis การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวจำนวน 384 ชุด คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำผลมาจัดลำดับความสำคัญและขับเคลื่อนและพัฒนาความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานที่ท่องเที่ยว วัดทิพย์สุคนธาราม จังหวัดกาญจนบุรี และสรุปองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) ได้แก่

1. ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว
2. ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล
3. ด้านการให้บริการและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

และเผยแพร่องค์ความรู้ในประเด็นดังนี้

- เตรียมพร้อมพัฒนาทักษะร้านค้าของฝากชุมชน หวังรับอนาคตท่องเที่ยวพื้น
- OTOP อาหาร ถูกใจนักท่องเที่ยวมากที่สุด หนุนยกระดับสินค้าเพิ่มยอดขาย

และประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบระหว่างการเผยแพร่ความรู้และหลังการเผยแพร่ความรู้ สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ความรู้ ได้แก่ผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวโดยตรง จำนวน 12 คน ผลการวิจัย โดยนำคะแนนที่ได้มาหาค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากกิจกรรมแบบฝึกหัดระหว่างการเผยแพร่ความรู้ (E1) และหาร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังการเผยแพร่ความรู้ (E2) เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) ตามเกณฑ์ 80/80 โดยมีผลจากการหาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ พบว่าประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เป็น 81.63/84.70

3. วิเคราะห์กระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี)

จากการดำเนินการวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) มาในระยะหนึ่ง (3 เดือน) คณะผู้วิจัยได้ทำการสะท้อนผลและสรุปผล ทั้งผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาวัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี พบว่าการศึกษาความพึงพอใจผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีต่อ

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) ด้านประโยชน์การจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.63) และด้านองค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.66) และเมื่อวิเคราะห์ด้านบรรยากาศในการจัดการท่องเที่ยว ก็อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละด้าน ด้านประโยชน์การจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาพบว่ารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวมีเนื้อหาที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.68) และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสามารถทำให้ผู้รับผิดชอบมีความคิดริเริ่มต่อสิ่งใหม่ๆ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.64) การเผยแพร่ความรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.55) และการเผยแพร่ความรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆ สร้างรายได้แก่ชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.65) เมื่อวิเคราะห์การเผยแพร่ความรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรงประเด็นและเกิดการสร้างรายได้ในชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อในด้านองค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเผยแพร่ความรู้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา มีเนื้อหาที่สอดคล้องต่อสถานะจริงสามารถนำไปบูรณาการปฏิบัติได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.63) ถัดมาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.64) เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านการใช้เทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.68) และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คเพื่อการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.64) การสร้างกิจกรรมใหม่ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านบรรยากาศในการจัดการท่องเที่ยว (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) พบว่ามีบรรยากาศเผยแพร่ความรู้ที่น่าสนใจเข้าร่วม ไม่ตึงเครียดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.62) ถัดมาบรรยากาศนำแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.67) และมีบรรยากาศการเผยแพร่ความรู้ มีเนื้อหาที่ชัดเจน กระชับอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.64) และเมื่อวิเคราะห์มีบรรยากาศการเผยแพร่ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สามารถลงมือปฏิบัติได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.65) มีการกระตุ้นทำให้เกิดการกระตือรือร้นและติดตามอยู่เสมออยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

และเมื่อดำเนินการวิจัยศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.26) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) ด้านบริการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.24) และด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิง

ศาสนายูในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.27) เมื่อวิเคราะห์ด้านการเดินทาง อาหาร เครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึกก็อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.28) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

ผลการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบในการพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ดังนี้

1. ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว
2. ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล
3. ด้านการให้บริการและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

1) ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี เป็นวัดที่มีสิ่งโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เป็นคุณค่าทางจิตใจคือ "พระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถ คณาธาราฐอนุสรณ์" เป็นสิ่งที่จัดสร้างขึ้นตามแบบพระพุทธรูปองค์ที่อยู่บนเทือกเขาบาบิยันอายุกว่า 2,000 ปี ที่ถูกพุกตาลีบันทำลายไปให้กลับปรากฏให้เห็นอีกครั้งในประเทศไทย ให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข และเพื่อแสดงถึงความมั่นคงของพุทธศาสนาในไทย พระพุทธเมตตาฯ เป็นพระพุทธรูปปางขอฝนเนื้อสำริดที่ใหญ่ที่สุดในไทย ซึ่งพระปางขอฝนได้ถูกใส่ไว้ให้เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวตามตำนานที่เล่าขานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยว่า "ครั้งหนึ่งในสมัยพุทธกาลนั้นฝนแล้งมาก แต่ด้วยพระพุทธบารมีได้ทรงพลิกพื้นที่แห้งแล้งให้น้ำฝนหลงไปทั่วทุกสารทิศ และพื้นที่อำเภอห้วยกระเจา คือ อีสานของจังหวัดกาญจนบุรี จึงเป็นที่มาของพระปางขอฝนที่สุดแห่งความศรัทธากับประติมากรรมทางพุทธศิลป์ พระพุทธรูปสำริดปางขอฝนที่สูงที่สุดในประเทศไทย ว่ากันว่าหากได้มากราบไหว้ชีวิตจะพบแต่ความร่มเย็นเป็นสุขดังแผ่นดินที่ได้รับสายฝน ซึ่งมีความเชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูปดังกล่าว จะทำให้พื้นที่บริเวณนั้นเกิดความชุ่มชื้นมากขึ้นจากพุทธานุภาพปางขอฝน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่แห้งแล้งซึ่งหลังจากสร้างพระพุทธรูปแล้วพื้นที่ในอำเภอห้วยกระเจา ก็มีความเขียวขจีขึ้น สังเกตได้จากภูเขาซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังองค์พระพุทธรูปจากเมื่อก่อนที่เคยแห้งแล้งก็เขียวขจีขึ้น นอกจากนี้ภายในบริเวณวัดยังจัดทัศนียภาพได้สวยงาม ประกอบด้วยสวนพุทธอุทยานที่ร่มเย็นสงบ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจ หล่อหลอมให้เกิดความเชื่อและความศรัทธา ทำให้เกิดความสุขสงบร่มเย็น ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรม ถวายทอดความเมตตากรุณา ปลอดภัยให้ผู้ทุกข์คลายเบาบางลง และสื่อให้สัมผัสให้เข้าถึงสัจธรรมแห่งชีวิต ประติมากรรมทางพุทธศิลป์ พระพุทธรูปสำริดปาง

ขอฝนที่สูงที่สุดในประเทศไทยแห่งนี้ควรได้รับการนำเสนอเพื่อความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) สอดคล้องกับงานวิจัยของลัญจกร นิลกาญจน์ ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อกับการจัดการศรัทธาของชุมชน วัฒนธรรมความเชื่อเป็นแนวการดำเนินชีวิตในกรอบความคิดตามความศรัทธาต่อความเชื่อ และยอมรับในพลังอำนาจเหนือธรรมชาติของบุคคล กลุ่มคนที่อยู่ในชุมชนที่มีความศรัทธาเป็นพลังกลุ่มให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อ ขณะที่อยู่ในเหตุการณ์ช่วงทำพิธีกรรมในชุมชนที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธา สมาชิกที่มีความเชื่อมาทำกิจกรรม บุคคลกลุ่มคนและองค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้องจะเข้ามา มีบทบาทในการจัดการเกี่ยวกับบริเวณพื้นที่กระบวนการตามขั้นตอนที่ควรจะเป็น ซึ่งความเข้มข้นของพลังศรัทธาจะมีผลต่อรูปแบบการจัดการ รวมถึงการจัดเตรียมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ การจัดการศรัทธาของชุมชนจึงมีความสำคัญที่จะส่งผลต่อเนื่องระยะยาวในชุมชน (ลัญจกร นิลกาญจน์, 2561)

2) ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล

การศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ พบว่า สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาและการเพิ่มศักยภาพรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา คือ ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว โดยการสร้างความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างกระแสการตื่นตัวของนักท่องเที่ยวในเทศกาลต่าง ๆ นอกจากนี้ยังสร้างคุณค่า สร้างความรู้สึกรักทางจิตใจให้มีความภูมิใจเป็นเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้นการส่งเสริมการตลาดยังช่วยเพิ่มช่องทางรายได้ให้ชุมชนโดยรอบพื้นที่ เช่น การหาพันธมิตรที่แข็งแกร่งมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดกิจกรรมหรือเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรปภา อารีราษฎร์ ที่ได้ศึกษารูปแบบการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์ตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยว 7s เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์รูปแบบการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์ตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยว 7s เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม และ 2) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์ตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยว 7s เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์ตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยว 7s เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) เทคโนโลยีดิจิทัล 1.2) ผู้มีส่วนร่วม 1.3) กระบวนการจัดการตามกรอบของแมคคินซี (7s McKinsey) และ 1.4) การกำหนดแผนการดำเนินงานที่เหมาะสม และ 2) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์ตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยว 7s เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (วรปภา อารีราษฎร์, 2562)

3) ด้านการให้บริการและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ พบว่าวัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธที่ให้บริการอย่างครบวงจร ทั้งการเข้าถึงและรายละเอียดต่าง ๆ สะดวกและปลอดภัยในการบริการนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Febby Salam et.al. (2018) ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาเมืองเก่า Sawahlunto ในสุมาตราตะวันตกเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สามารถส่งผลต่อมิติต่างๆ ของชีวิตคนในท้องถิ่น ผลกระทบประการหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวคือมิติทางเศรษฐกิจ เกิดขึ้นกับ ชาวาลุนโต เมืองในสุมาตราตะวันตกที่มีชื่อเสียงด้านเหมืองถ่านหินซึ่งค่อยๆพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือเพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคาม และเพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาเมืองโกตาตัวัวให้เป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวในเมืองชาวาลุนโต จังหวัดสุมาตราตะวันตก วิธีการวิจัยเป็นวิธีพรรณนาโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์พัฒนาย่านเมืองเก่าของชาวาลุนโต ใช้การวิเคราะห์ SWOT กล่าวคือ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรธรรมชาติผ่านการปรับปรุงการเข้าถึงถนน และปรับปรุงภาคการท่องเที่ยวของเมืองเก่าชาวาลุนโต อีกกลยุทธ์หนึ่งคือการปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์ผ่านการให้คำปรึกษาและการฝึกอบรม การขัดเกลาทางสังคมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศักยภาพการท่องเที่ยวของย่านเมืองเก่าชาวาลุนโต ในองค์ประกอบการท่องเที่ยว 4A (สถานที่ท่องเที่ยว การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และส่วนเสริม) แสดงให้เห็นว่าพื้นที่นี้มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มรดกทางประวัติศาสตร์ของสงครามโลกครั้งที่สองในชาวาลุนโต เป็นศักยภาพการท่องเที่ยวหลักที่เก็บไว้ ด้วยศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จึงเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมาเยือนเมืองชาวาลุนโตเพื่อที่จะนำกลยุทธ์ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ไปปฏิบัติได้ จำเป็นที่จะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ขั้นต่ำขององค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการบริการขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 4A ทั้งหมด จำเป็นต้องปรับปรุงการจัดการองค์ประกอบการท่องเที่ยว 4A ซึ่งรวมถึงสถานที่ท่องเที่ยว การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวก (Febby Salam et al., 2018)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

1) ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว

วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี เป็นวัดที่มีสิ่งโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เป็นคุณค่าทางจิตใจคือ "พระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถ คณาธาราฐอนุสรณ์" เป็นสิ่งที่จัดสร้างขึ้นตามแบบพระพุทธรูปองค์ที่อยู่บนเทือกเขาบาปียันอายุกว่า 2,000 ปี ที่ถูกพายุพัดทำลายไปให้กลับปรากฏให้เห็นอีกครั้งในประเทศไทย ให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข และเพื่อแสดงถึงความมั่นคงของพุทธศาสนาในไทยพระพุทธเมตตาฯ เป็นพระพุทธรูป

ปางขอฝนเนื้อสำริดที่ใหญ่ที่สุดในไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ลำดับต้น ๆ ของไทยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อไป

2) ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล

การศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาค ตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล และเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ พบว่า สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาและการเพิ่มศักยภาพรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา คือ ด้านการประชาสัมพันธ์และด้าน ดิจิทัล จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดของการท่องเที่ยว

3) ด้านการให้บริการและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธที่ให้บริการอย่างครบ วงจร ทั้งการเข้าถึงและรายละเอียดต่าง ๆ สะดวกและปลอดภัยในการบริการนักท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่อไป เพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ข่าวเศรษฐกิจ. (2564). *แผนส่งเสริมการท่องเที่ยว*. สืบค้น 30 ตุลาคม 2563.

จาก <https://kmc.exim.go.th/en/detail/economy-news/20201012142942>

ประชาชาติธุรกิจ. (2564). *ธุรกิจท่องเที่ยว*. สืบค้น 30 ตุลาคม 2563.

จาก <https://www.prachachat.net/tourism/news-489984>

ลัญจกร นิลกาญจน. (2561). *วัฒนธรรมความเชื่อ กับการจัดการครัทธาของชุมชน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10 (2), 12-20.

วรภา อาธิราษฎร์. (2562). *รูปแบบการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างสรรค์ตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยว 7s เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม. วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยี สารสนเทศและนวัตกรรม (เทคโนโลยีสารสนเทศ)*, 6(1), 137-146.

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดกาญจนบุรี. (2563). *การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกาญจนบุรี แลกง ทิศทางการดำเนินงานด้านการตลาดการท่องเที่ยว ประจำปี 2563*. สืบค้น 30 ตุลาคม 2563

จาก http://122.155.92.12/centerweb/news/NewsDetail?NT01_NewsID=TCATG200115213502225

สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. (2563). *แผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี 4 ปี (พ.ศ.2561 -2564) ฉบับทบทวนใหม่ รอบปี พ.ศ. 2562*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กาญจนบุรี: สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. สืบค้นจาก <https://ww2.kanchanaburi.go.th/ebook/detail/11/data.html#page/1>

Febby Salam and Rahmat Ingkadijaya. (2018). *Strategies to Develop Sawahlunto Old City in West Sumatera as Tourism Destination*. Jakarta: Graduate School Trisakti School of Tourism.

Retrieved October 30, 2020. From

<http://trj.stptrisakti.ac.id/index.php/trj/article/view/45/28>